

Wyrok z dnia 11 kwietnia 2000 r.

I PKN 583/99

Niezgłoszenie przez radcę prawnego wniosku o doręczenie orzeczenia wraz z uzasadnieniem powoduje, że doręczeniu podlega orzeczenie bez uzasadnienia.

Przewodniczący SSN Teresa Flemming-Kulesza, Sędziowie SN: Jadwiga Skibińska-Adamowicz (sprawozdawca), Barbara Wagner.

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu w dniu 11 kwietnia 2000 r. sprawy z powództwa Barbary M. przeciwko Telewizji Polskiej Spółce Akcyjnej Oddziałowi w K. o odszkodowanie i inne roszczenia, na skutek kasacji powódki i strony pozwanej od wyroku Sądu Okręgowego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Katowicach z dnia 1 czerwca 1999 r. [...]

1. o d d a l i ł kasację powódki,
2. o d r z u c i ł kasację strony pozwanej,
3. nie obciążył powódki obowiązkiem zwrotu stronie pozwanej kosztów postępowania kasacyjnego.

U z a s a d n i e n i e

Sąd Rejonowy w Katowicach wyrokiem z dnia 6 stycznia 1999 r. zasądził od Telewizji Polskiej SA Oddziału w K. na rzecz Barbary M. kwotę 8 507,75 zł z odsetkami ustawowymi od 1 października 1998 r. tytułem odprawy pieniężnej oraz zobowiązał stronę pozwaną do sprostowania świadectwa pracy powódki przez zamieszczenie stwierdzenia, że rozwiązanie umowy o pracę nastąpiło za wypowiedzeniem pracodawcy z przyczyn określonych w art. 10 ust. 1 w związku z art. 1 ust. 1 ustawy z dnia 28 grudnia 1989 r. o szczególnych zasadach rozwiązywania z pracownikami stosunków pracy z przyczyn dotyczących zakładu pracy. Oddalił natomiast powództwo o odszkodowanie z tytułu bezpodstawnego wypowiedzenia umowy o pracę.

Sąd Rejonowy ustalił, że powódka była zatrudniona u strony pozwanej na

podstawie umowy o pracę w charakterze radcy prawnego i razem z drugim radcą prawnym tworzyła Zespół Prawny. Pismem z dnia 24 czerwca 1998 r. strona pozwana wypowiedziała powódce umowę o pracę, podając jako przyczynę potrzebę usprawnienia obsługi prawnej przez kompletne jej powierzenie kancelarii prawniczej na podstawie umowy zlecenia, które spowoduje obniżenie związanych z tym kosztów. Zakresem działania kancelarii prawniczej będzie bowiem obok obsługi prawnej prowadzenie spraw sądowych, prowadzenie korespondencji, organizowanie przetargów publicznych. Sąd pierwszej instancji uznał tę przyczynę za konkretną i prawdziwą, a jednocześnie wyczerpującą przesłanki wymienione w art. 1 ustawy z dnia 28 grudnia 1989 r. Zamierzona zmiana stanowiła bowiem zmianę organizacyjną, w której wyniku ze względów ekonomicznych (obniżenie kosztów związanych z obsługą prawną) doszło do zmniejszenia stanu zatrudnienia przez zwolnienie dwóch radców prawnych zatrudnionych na podstawie umów o pracę i wprowadzenie na miejsce tej formy obsługi, formy opartej na podstawie umowy cywilnoprawnej. Dlatego Sąd Rejonowy zasądził na rzecz powódki dochodzoną przez nią odprawę. Uznał natomiast za niezasadne zasądzenie na jej rzecz odszkodowania przewidzianego w razie wypowiedzenia umowy o pracę z naruszeniem przepisów o rozwiązywaniu umów o pracę w tym trybie, gdyż przedmiotowe wypowiedzenie było uzasadnione, a podane przyczyny konkretne i prawdziwe.

Sąd Okręgowy w Katowicach wyrokiem z dnia 1 czerwca 1999 r. oddalił apelację powódki, a na skutek apelacji strony pozwanej zmienił zaskarżony wyrok w ten sposób, że zasądzoną kwotę 8.507,75 zł obniżył do kwoty 7.500 zł i oddalił apelację w pozostałej części. Sąd Okręgowy uznał, że apelacja powódki dotycząca oddalenia roszczenia o odszkodowanie z tytułu niezgodnego z prawem wypowiedzenia umowy o pracę nie zasługiwała na uwzględnienie, gdyż potrzeba usprawnienia obsługi prawnej, którą kierowała się strona pozwana rezygnując z obsługi radców prawnych, była prawdziwa i konkretna, a przy tym uzasadniona, skoro miała na celu ograniczenie wydatków. Okoliczność, że wypowiedzenie umowy o pracę nastąpiło wcześniej niż przeprowadzenie przetargu na obsługę prawną, nie czyni bezzasadnym dokonanego wypowiedzenia, skoro zamierzone zmiany nastąpiły.

Gdy chodzi o apelację strony pozwanej, to Sąd Apelacyjny podzielił stanowisko Sądu Rejonowego co do tego, że zastąpienie obsługi prawnej świadczonej przez dwóch radców na podstawie stosunku pracy obsługą wykonywaną przez kancelarię prawniczą na podstawie umowy zlecenia, przy jednoczesnej likwidacji dwóch stano-

wisk radców prawnych, powoduje dla strony pozwanej skutek w postaci zmniejszenia wydatków. Jest więc przyczyną ekonomiczną w myśl art. 1 ust. 1 ustawy z dnia 28 grudnia 1989 r. i stwarza podstawę do zasądzenia na rzecz powódki odprawy pieniężnej. Według Sądu Apelacyjnego, wysokość zasądzonej odprawy była jednak niewłaściwa. Zgodnie bowiem z art. 8 ust. 2a wymienionej ustawy odprawa ta nie mogła przekraczać kwoty piętnastokrotnego najniższego wynagrodzenia obowiązującego w dniu rozwiązania stosunku pracy, ustalonego przez Ministra Pracy i Polityki Socjalnej w przepisach odrębnych, którą była kwota 500 zł. Dlatego też Sąd Apelacyjny obniżył zasądzoną na rzecz powódki odprawę do wysokości 7.500 zł.

Od powyższego wyroku złożyły kasację obie strony.

Kasacja strony pozwanej została oparta na zarzucie naruszenia art. 10 i art. 1 ust.1 ustawy z dnia 28 grudnia 1989 r. o szczególnych zasadach rozwiązywania z pracownikami stosunków pracy z przyczyn dotyczących zakładu pracy. Zawiera wniosek o zmianę wyroku Sądu Okręgowego w części oddalającej apelację strony pozwanej przez oddalenie powództwa. Powódka natomiast w swojej kasacji domagała się zmiany zaskarżonego wyroku w części oddalającej jej apelację przez zasądzenie odszkodowania przewidzianego w art. 45 § 1 w związku z art. 47¹ KP. Zdaniem powódki, wyrok Sądu Okręgowego w zaskarżonej części narusza art. 30 § 4 oraz art. 45 § 1 KP wskutek błędnego poglądu, iż podana przyczyna wypowiedzenia umowy o pracę uzasadniała to wypowiedzenie, „mimo zawartych w oświadczeniu pracodawcy ogólnikowych i lakonicznych sformułowań”. W związku z tym skarżąca żądała zmiany wyroku w części oddalającej jej apelację i zasądzenia odszkodowania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

1. Kasacja strony pozwanej podlega odrzuceniu, gdyż została wniesiona z przekroczeniem terminu przewidzianego w art. 394⁴ KPC. Przepis ten stanowi, że kasację wnosi się do sądu, który wydał zaskarżony wyrok lub postanowienie, w terminie miesięcznym od dnia ich doręczenia stronie skarżącej. Ze zwrotnego poświadczenia odbioru wyroku z uzasadnieniem wynika, że dnia 9 lipca 1999 r. strona pozwana pokwitowała jego odbiór. Natomiast kasację nadała w Urzędzie Pocztowym K. dopiero w dniu 11 sierpnia 1999 r. Skoro zatem termin do wniesienia kasacji upłynął stronie pozwanej dnia 9 sierpnia 1999 r., to należało uznać, że kasacja, złożona w

urzędzie pocztowym dnia 11 sierpnia 1999 r., była kasacją wniesioną po upływie ustawowego terminu i dlatego stosownie do art. 393⁵ KPC wymagała odrzucenia. Ponieważ nie uczynił tego sąd drugiej instancji, o odrzuceniu kasacji orzekł Sąd Najwyższy na podstawie art. 393⁸ § 1 KPC.

Kasacja strony pozwanej podlegała odrzuceniu także dlatego, że była kasacją niedopuszczalną. W myśl art. 387 § 3 KPC orzeczenie z uzasadnieniem doręcza się stronie, która w terminie tygodniowym od ogłoszenia sentencji zażądała ich doręczenia. Jeżeli strona nie zgłosiła wniosku o doręczenie jej orzeczenia wraz „z uzasadnieniem”, doręczeniu podlega sama sentencja. Z kolei stosownie do art. 393⁴ KPC termin do wniesienia kasacji biegnie od doręczenia stronie skarżącej orzeczenia, czyli wyroku lub postanowienia z uzasadnieniem. Jeżeli zatem strona zaniechała wystąpienia z powyższym żądaniem, a zwłaszcza gdy nie dopełnił tego pełnomocnik strony będący adwokatem lub radcą prawnym, należy uznać, że nie jest uprawniona do wniesienia kasacji. Uregulowanie to jest konsekwencją wymagań prawnych stawianych kasacji przepisami art. 393¹ – 393⁴ KPC. Kasacja wniesiona przez stronę nieuprawnioną jest bowiem kasacją niedopuszczalną, która z mocy art. 395⁵ KPC podlega odrzuceniu. W przedmiotowej sprawie pełnomocnik strony pozwanej, radca prawny dr Krzysztof S., złożył dnia 7 czerwca 1999 r. wniosek, nazwany wnioskiem „o doręczenie odpisu wyroku”. W jego uzasadnieniu podał powtórnie, że chodzi mu „o doręczenie odpisu wyroku” wydanego dnia 1 czerwca 1999 r. [...]. W tej sytuacji nie było wątpliwości, jaka jest treść żądania strony. Zatem Sąd Okręgowy miał obowiązek doręczyć pełnomocnikowi strony pozwanej jedynie sentencję wyroku. Doręczył natomiast sentencję wraz z uzasadnieniem. Jednak okoliczność ta nie uprawniała strony pozwanej do wniesienia kasacji według zasady wyrażonej w art. 394⁴ KPC. Skoro zaś tę kasację wniosła, należało potraktować ją jako kasację niedopuszczalną i odrzucić stosownie do art. 393⁵ KPC.

2. Kasacja powódki nie zasługuje na uwzględnienie. Nie ulega wątpliwości, że podanie pracownikowi przyczyny wypowiedzenia umowy o pracę należy do warunków prawidłowo złożonego oświadczenia woli pracodawcy o wypowiedzeniu lub rozwiązaniu umowy o pracę. Wynika to wprost z art. 30 § 4 KP, stanowiącego, że w oświadczeniu pracodawcy o wypowiedzeniu umowy o pracę zawartej na czas nie określony lub o rozwiązaniu umowy o pracę bez wypowiedzenia powinna być wskazana przyczyna uzasadniająca wypowiedzenie lub rozwiązanie umowy. Niewykonanie tego obowiązku jest naruszeniem przepisów o wypowiedzaniu umów o pracę w

rozumieniu art. 45 § 1 KP i uzasadnia roszczenie pracownika o uznanie za bezskuteczne wypowiedzenia lub o przywrócenie do pracy. W orzecznictwie Sądu Najwyższego panuje zgodny pogląd co do tego, że przyczyna uzasadniająca wypowiedzenie lub rozwiązanie umowy o pracę, wskazana pracownikowi lub organizacji związkowej, powinna być sformułowana w sposób konkretny i jednoznaczny, tak by z jej słownego ujęcia jasno wynikało, dlaczego pracodawca podjął decyzję o zwolnieniu pracownika. Dowiedziawszy się bowiem o tej przyczynie pracownik może dopiero podjąć właściwe środki obronne, a organizacja związkowa – zająć stanowisko w sprawie zwolnienia pracownika. Również wtedy sąd pracy może od razu ocenić prawidłowo, które fakty są istotne dla rozstrzygnięcia sprawy oraz – w razie potrzeby – zadecydować o dopuszczeniu dowodu nie wskazanego przez stronę (art. 232 KPC), a także udzielić stronom odpowiednich wskazówek i pouczeń (art. 212 KPC). Strona pozwana w piśmie z dnia 24 czerwca 1998 r. jako przyczynę wypowiedzenia powodce umowy o pracę podała „potrzebę usprawnienia obsługi prawnej Oddziału poprzez jej kompleksowe powierzenie kancelarii prawniczej, której pracownicy będą realizowali powierzone zadania w siedzibie Oddziału codziennie w godzinach jego funkcjonowania, tj. od 8⁰⁰ – 18⁰⁰”. Dodała też, że sposób „realizowania obsługi prawnej na podstawie cywilnoprawnej umowy zlecenia” spowoduje między innymi „obniżenie związanych z tym kosztów”. Tak również ustalił przyczynę wypowiedzenia powodce umowy o pracę Sąd Rejonowy, który przytoczył niemal w całej rozciągłości treść pisma strony pozwanej z dnia 24 czerwca 1998 r., natomiast Sąd Okręgowy odwołał się do ustaleń Sądu pierwszej instancji, stwierdzając, że „sformułowana przez stronę pozwaną przyczyna była konkretna i prawdziwa, aczkolwiek podana przy pomocy określeń nie mieszczących się w katalogu pojęć ustawy z dnia 28 grudnia 1989 r.”

Sąd Najwyższy podziela ocenę Sądu Okręgowego co do konkretności przyczyny wypowiedzenia powodce umowy o pracę. Wprawdzie skarżąca wyraziła w kasacji zapatrywanie, że oświadczenie pracodawcy o tym wypowiedzeniu zawiera „ogólnikowe i lakoniczne sformułowania”, które mogłyby posłużyć wypowiedzeniu umów o pracę większości pracowników, a nie jednostkowemu wypowiedzeniu, lecz pominęła to, że przyczyna w postaci usprawnienia obsługi prawnej nie ma związku z zatrudnieniem innych pracowników poza radcami prawnymi. Uzupelnienie zaś przyczyn wypowiedzenia umowy przez wyjaśnienie, czy usprawnienie organizacji pracy dotyczącej obsługi prawnej było następstwem koncepcji strony pozwanej, czy też

więzało się ze zmianami organizacyjnymi, czy wreszcie było podyktowane brakiem możliwości usprawnienia działań pracownika (radcy prawnego), należało uznać za zbyt daleko idące wymaganie w zakresie uszczegółowienia wystarczająco jasnych i konkretnych przyczyn wypowiedzenia umowy podanych przez pracodawcę. Okoliczności przytoczone przez skarżącą mogłyby mieć znaczenie z punktu widzenia prawa do odprawy pieniężnej przewidzianej w art. 8 ustawy z dnia 28 grudnia 1989 r. o szczególnych zasadach rozwiązywania z pracownikami stosunków pracy z przyczyn dotyczących zakładu pracy oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz.U. z 1990 r. Nr 4, poz. 19 ze zm.) w związku z ustalaniem przesłanek zwolnienia uprawniających pracownika do odprawy. Jednak świadczenie to zostało przyznane skarżącej wyrokiem Sądu Rejonowego (utrzymanym przez Sąd Okręgowy z niewielką tylko zmianą co do wysokości odprawy), natomiast kasację strony pozwanej, dotyczącą rozstrzygnięcia o tym roszczeniu, odrzucił Sąd Najwyższy. Snucie więc rozważań na ten temat stało się zbędne. Nie jest również trafny zarzut kasacji, że przyczyna wypowiedzenia powódce umowy o pracę nie była prawdziwa. Z ustaleń dokonanych w sprawie wynika, że strona pozwana, kierując się względami oszczędności i potrzebą kompleksowej obsługi prawnej, zmieniła jej formę z zespołu prawniczego zatrudniającego dwóch radców prawnych na podstawie umów o pracę na kancelarię prawniczą prowadzoną na podstawie cywilnoprawnej umowy zlecenia, czynną od godz. 8⁰⁰ do godz. 18⁰⁰, z poszerzonym zakresem czynności, gdyż zajmującą się także przeprowadzaniem przetargów publicznych. Z ustaleń w sprawie wynika również, że strona pozwana uzyskała z tego tytułu wymierną korzyść finansową. Powódka nie wskazała jako podstawy kasacji naruszenia przepisów postępowania, zatem zarzut naruszenia prawa materialnego mógł być rozważany jedynie w odniesieniu do ustalonego w sprawie stanu faktycznego. Ten zaś jednoznacznie świadczy o tym, że zamierzenia organizacyjne, których celem było uzyskanie oszczędności, przyjęte jako uzasadniające wypowiedzenie powódce umowy o pracę, dokonały się. Z punktu widzenia prawdziwości przyczyny nie ma przy tym znaczenia, czy określona przyczyna "koresponduje z przyczynami, które wymienia ustawa z dnia 28 grudnia 1989 r.", jak – zdaniem skarżącej – powinno być. Niemniej Sąd Okręgowy zakwalifikował ustalone w sprawie przyczyny wypowiedzenia "jako stanowiące w istocie zmiany organizacyjne w rozumieniu art. 1 ust.1 wymienionej ustawy", które spowodowały dla pracodawcy skutki ekonomiczne. Z tego też względu uznał, że powódce przysługuje odprawa pieniężna.

Z przedstawionych względów Sąd Najwyższy nie znalazł podstaw do zmiany zaskarżonego wyroku i zasądzenia na rzecz powódki odszkodowania z tytułu rozwiązania umowy o pracę z naruszeniem przepisów o wypowiedaniu umów o pracę (art. 47¹ w związku z art. 45 § 1 KP). Dlatego też w konsekwencji oddalił jej kasację (art. 393¹² KPC).

=====